

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

В умовах виходу економіки України з кризового стану надзвичайно важливого значення набуває активізація інвестиційної діяльності, оскільки без цього неможливо здійснити прогресивні структурні зрушення в економіці, інноваційне оновлення її реального сектора, підвищити конкурентоспроможність та взагалі забезпечити сталий соціально-економічний розвиток держави.

Необхідною умовою вирішення цих завдань є залучення коштів як вітчизняних, так і іноземних інвесторів в економіку України. Нинішній механізм регулювання інвестиційної діяльності поки що не в повній мірі відповідає сучасним вимогам і не має відповідної комплексної методологічної основи. Не відпрацьовано концептуальні питання та такі напрями, як регулювання фінансового аспекту інвестиційного процесу відтворення капіталу, формування ресурсів і джерел інвестування та інші [1]. Тому, особливого значення набуває проблема подальшого вдосконалення наявної теоретичної бази для визначення сутності та особливостей інвестування й розробки та обґрунтування, на основі використання накопиченого наукового потенціалу, адекватного методичного інструментарію прийняття управлінських рішень з різних аспектів інвестиційної діяльності.

Особливо ці питання важливі щодо підприємств, які і досі відносяться до державного сектору економіки країни. Адже державні підприємства є об'єктивно важливим і невід'ємним елементом структури сучасного суспільства. Саме вони визначають роль держави в економіці, наявність потреб, задоволення яких не може забезпечити приватне виробництво, підлегле інтересам отримання прибутку.

Розробка теоретичних і методичних проблем організації фінансової діяльності державних підприємств є принципово новою для української економічної науки. Проблема управління інвестиційною діяльністю у своїх роботах приділяли увагу багато зарубіжних учених-економістів: У. Шарп, Дж. Кейнс, Л. Гітман, М. Джонк, С. Беренс, П. Хавранек, Ф. Модільяні, М. Міллер, І. Ансофф та інші, а також вітчизняні вчені: І.О. Бланк, А.А. Пересада, М.І. Крупка, О.В. Мертенс, В.Г. Федоренко, С.М. Ілляшенко, В.П. Савчук, М.П. Денисенко, І.О. Лютий, В.С. Пономаренко, С.К. Реверчук й ін. Крім того окремі питання, присвячені проблемам фінансової і, в тому числі, інвестиційної діяльності підприємств державного сектору в умовах ринку, відображені в роботах таких авторів, як М.Д. Білик, Є.А. Удовиська, В.М. Мотриченко, А.І. Колганова, М.Х. Корецький та інші. Враховуючи незначний рівень наукового дослідження проблем здійснення управління інвестиційною діяльністю суб'єктами господарювання державної форми власності, подальші наукові пошуки сьогодні можна вважати досить актуальними.

Метою статті є вивчення проблем управління інвестиційною діяльністю на державних підприємствах та наукове обґрунтування шляхів їх вирішення.

Забезпечення стійкого зростання вітчизняної економіки є одним з пріоритетних завдань сьогодення. Його вирішення можливе за умови формування конкурентоспроможних підприємницьких структур, здатних зайняти місце у глобалізованому, складному, динамічному і взаємопов'язаному економічному просторі [2].

Закон України «Про інвестиційну діяльність» зазначає, що інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій. Згідно з цим Законом, суть інвестиційної діяльності полягає в розробці ідей, обґрунтуванні проекту, матеріально-технічного і фінансового забезпечення, управлінні діяльністю створеного об'єкта, включаючи його ліквідацію або репрофілювання відповідно до умов, що змінюються, і можливостей досягнення інвестором поставлених цілей [3].

Інвестиційна діяльність України та її регіонів і окремих видів діяльності передусім залежить від фінансового стану підприємств. В Україні унаслідок погіршення економічних умов господарювання та звуження ринків збуту протягом 2009 р. спостерігалось істотне погіршення фінансового стану не тільки приватних підприємств, але і державного сектору, що підсилювалось обмеженим доступом до кредитних ресурсів та їх високою вартістю. Негативними факторами, що гальмували розвиток промислових видів діяльності, було невідшкодування в повному обсязі ПДВ з Державного бюджету України та посилення вимог до позичальників для отримання кредитних ресурсів, через що підприємства мали недостатню кількість оборотних коштів. Це, в свою чергу, загострило проблеми

інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств.

По-перше, критичний стан основних засобів, ступінь зношеності яких невпинно зростає досягнувши 74,9 % у 2010 році. Зокрема, відсутність дієвих стимулів для інвестування у технологічне переобладнання виробництва призвело до критичного стану основних засобів у низці галузей реального сектору: у транспорті та зв'язку у 2010 році – 94,4%, переробній промисловості – 66,8%, виробництві та розподіленні електроенергії, газу та води – 60,7%, освіти – 62,5%, охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги – 50,8%. Єдиним видом діяльності, де вдалося поліпшити стан технічних фондів є сільське господарство (ступінь зношеності зменшився з 52,2% у 2005 році до 40,8% у 2010 році [4, с. 5]).

По-друге, важливу роль у розвитку інвестиційної діяльності державних підприємств відіграє ринок капіталу. Результати дослідження компанії Gfk Ukraine на замовлення проекту USAID "Розвиток ринків капіталу" у 2010 р. свідчать про те, що більшість жителів України віддають перевагу найпростішим способам накопичення і заощадження коштів та ігнорують сучасні інструменти інвестування. В Україні 53 % населення зберігає вільні готівкові гроші вдома. На банківських картках і поточних рахунках у банках тримають свої кошти 12 % опитаних (сюди входять і зарплатні проекти), і тільки 7 % заощаджують кошти на банківському депозиті. Менш ніж 25 % респондентів не знають про акції чи облігації підприємств, держоблігації, кредитні спілки, недержавні пенсійні чи інвестиційні фонди. Ці інструменти використовують менше 1 % респондентів [5, с. 6].

По – третє, основними тенденціями післякризового відновлення інвестиційної діяльності в Україні є: повільне відновлення інвестиційної активності, що не дозволяє говорити про наявність достатнього інвестиційного ресурсу для модернізації економіки; низький рівень валового нагромадження основного капіталу у структурі ВВП, що значно поступається показникам докризового рівня і не відповідає потребам забезпечення розширеного економічного відтворення; погіршення структури інвестування промислового виробництва, в якій випереджаючими темпами зростає частка базових галузей; погіршення технологічної структури інвестування економіки тощо [4, с. 5-12].

Таким чином, інвестиційна діяльність державних підприємств стикається з багатьма проблемами, серед яких загальнофінансова діяльність всього реального сектору економіки (через нераціональну структуру фінансів підприємств) і сильне втручання держави у оперативну діяльність підприємств, що призводить до низької мотивації керівників. Це, у свою чергу, обумовлює потребу у реструктуризації системи управління інвестиційною діяльністю на державних підприємствах.

Істотна відмінність реструктуризації від інших ринкових інструментів підвищення конкурентоспроможності полягає в тому, що реструктуризація - це комплексний і безперервний процес перетворення діяльності підприємства, направлений на формування і підтримку його конкурентних переваг у всіх сферах, крім того, вона дозволяє при мінімальних витратах досягти істотного підвищення ефективності.

Для ефективності реструктуризації, яка б дійсно забезпечувала безперервний автоматичний процес зміни системи управління відповідно до швидких змін у зовнішньому середовищі, необхідно застосовувати нові методи її проведення на державних підприємствах. До таких нових методів віднесемо впровадження управлінських інновацій, а саме: реінжиніринг або оптимізація бізнес-процесів, функціонально-вартісний аналіз, маржинальний аналіз, активний і агресивний маркетинг, корпоративні інформаційні системи, логістичне адміністрування, збалансована система показників ефективності, аутсорсинг, бенчмаркінг, механізми саморозвитку, п'ятиступінчаста модель мотивації та ін.

Не дивлячись на високі ризики проектів в області управлінських інновацій, вони є для державних підприємств набагато дешевшими, ніж технологічні або продуктові інновації. Саме управлінські інновації на державних підприємствах дають змогу налаштувати систему на реалізацію нововведень і, з часом, трансформувати сам спосіб функціонування підприємства для досягнення ефективних результатів. Таким чином, з одного боку, управлінські інновації є більш вигідними, ніж технічні та технологічні, тому що вони не потребують багато коштів та інвестицій. З іншого боку, реалізація управлінських інновацій є досить складною, оскільки вона пов'язана із зміною ділової культури, поведінки, звичок і представлень персоналу про управління та господарську діяльність державних підприємств. Ризик від управлінських нововведень набагато більший, ніж від технічних, бо наслідки таких нововведень менш передбачувані, персонал дуже повільно і часто негативно сприймає нововведення, що підсилює ризик виникнення конфліктів. Але, незважаючи на всі зазначені недоліки, впровадження управлінських інновацій на державних підприємствах є об'єктивною необхідністю, тому що саме вони несуть в собі невідомі ресурси та є джерелом так званого

ГОСУДАРСТВЕННОЕ УПРАВЛЕНИЕ

“управлінського прибутку”.

Таким чином, визначивши основні проблеми управління інвестиційною діяльністю на підприємствах державної форми власності, можна запропонувати наступні шляхи їх вирішення: постійне удосконалення державної інвестиційної політики на основі запровадження кращих практик по формуванню та функціонуванню системи державних інвестицій; запровадження прямих та непрямих методів державної підтримки інвестицій, забезпечення контролю їх здійснення, цільового та ефективного використання; інтегрування процесу формування та реалізації інвестиційних проєктів, що потребують державної підтримки у загальний бюджетний процес; здійснення передінвестиційних заходів та сприяння залученню інвестицій на розвиток державних підприємств; удосконалення нормативно-правового забезпечення інвестиційної діяльності на основі вдосконалення податкового, земельного, корпоративного та митного законодавства; впровадження системи розкриття інформації на засадах вільного, оперативного, безкоштовного доступу інвесторів до інформації, необхідної для прийняття інвестиційних рішень; вдосконалення організаційного та методичного забезпечення підготовки інвестиційної документації; удосконалення системи захисту інвестицій та гарантії прав, інтересів і майна суб'єктів інвестиційної діяльності; вдосконалення правових засад внутрішньогосподарського управління на державних підприємствах; поліпшення інвестиційного клімату на основі гармонізації інвестиційної, податкової, кредитної та митної політики, взаємоузгодження податкового і бухгалтерського обліку вітчизняних суб'єктів інвестиційної діяльності.

Література

1. Закон України "Про інвестиційну діяльність" - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [//http://zakon.gov.ua](http://zakon.gov.ua)-Заголовок з титулу екрану.
2. Мотриченко В.М. Сфери діяльності та функції державних підприємств // Актуальні проблеми економіки. - 2007. - №5(71). - С.120-127.
3. Лисенко Л.А. Підхід до оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства // Науково-технічний збірник. - 2010. - № 78. - С. 97 - 98.
4. Ривак О.С. Інвестиційна діяльність в Україні / О.С. Ривак // Національний лісотехнічний університет України - [Електронний ресурс]. - Режим доступу:[//http://archive.nbuv.gov.ua](http://archive.nbuv.gov.ua)-Заголовок з титулу екрану.
5. Пріоритети інвестиційної політики у контексті модернізації економіки України. - К.:НІСД, 2013.-48 с.

Рецензент д.э.н., профессор Маркина И.А.